

Amikor betoppan a történelem

Rónay Gáborhoz betoppan, majd engem is meglepett, és most, e jegyzetet írva azt remélem, hogy a történelemre érzékeny olvasóra is ráköszön a történelem – nevezetesen a *személyes történelem*. Nem tolakodóan, inkább udvariasan, de azért kissé komor rezignáltsággal, azt is érzékeltetve, hogy tud ő nagy robajjal, dühvel és fékevesztett indulattal is rátörni az emberre.

Megdöbbenő írás az *Oroszországból szeretettel* című személyes történelmi visszatekintés (42. oldal) – egy valóság által írt ténynovella. A hatvan év körüli tollforgató szerzőt – ő maga is cselekvő megélője volt a rettenetes huszadik század több mint felének – hivatali postájában meglepi egy avított füzet, régies dőlésű betűsorokkal, leprélt virágokkal. Apja ifjúkori naplója, a k. u. k. hadsereg hadifoglyának följegyzései a cári Oroszországból. Az időgép Rónay Gábort a családi kupéban a londoni Cityből egyenesen a szibériai Ufába röpíti. Snájdig katonatisztek, elvagyódó úri leányok és arisztokrata fiatalasszonyok pillantásaiban, s az ajándék szerelmek örömeiben fürdőző, a hadifogságot a férfivá érés vidám kalandjaként megélő hadnagyok – az apa életének egy darabja a felfoghatatlanul távoli korba varázsolja a fiút. Ahol a mítoszok világának morálja szabályozza az életet, ahol a foglyul esett tisztnek elegendő a szavát adnia arra, hogy nem szokik el, s máris szabadon járhatja a városi notabilitások szalonjait. Mintha *A nagy ábránd* peregne le előttünk, csak éppen orosz környezetben. (Hogy a *La Grande Illusion* miért a költőien hangzó, „ábránd”-ként honosodott meg nálunk, amikor ez a szótári jelentések legvégén van, és az *illúzió*, *csalódás*, *tévedés* mind-mind közelebb állna Jean Renoir filmjéhez, az szintén nehezen felfogható.)

Rónay Gábor vérbeli történész és oknyomozó újságíró: utána ered az idős hölgynek, aki Zágrábból postázta neki a relikviát. A megtalált szálon, az ufai hercegné életén keresztül egy személyre szabott, de korántsem rendhagyó, teljességgel plasztikus, mondhatnám, tipikus huszadik századi történelem rajzolódik ki. A mesésen gazdag orosz hercegi pár hol is máshol kezdené az emigránséletet, mint Párizsban, majd miután rohamosan apadnak a kimenekített családi kincsek, a kevésbé költséges jugoszláv királyságban kötnek ki, onnan pedig sűrűsödnek a kiruccanások a világvárosiasabb Budapestre. Forog tovább a kelet-európai kerék – szerencsekeréknek aligha nevezhető –, a kommunizmus korát a hervadó szépségű hercegné Tito Jugoszláviájában éli túl, mégpedig eléggé sajátos megélhetést találva magának: arisztokrata múltjának „szakértelmét” kamatoztatva ékszereket hajt föl a luxusért és méregdrága csecsebecsékért rajongó diktátornak – s persze magának is...

Pars pro toto – szabadabban fordítva: a részben az egész. Mindannyiunknak megvan a magunk huszadik századi történelme. Saját családunk személyes történelme folytonosan ott topog az ajtónk előtt. Olykor halkán koppant, máskor hangosan jelzi létét, ritkán berobban az életünkbe. Érdeemes beengedni, s hagyni, hogy meséljen.

Papp Gábor